

Ik schilder je in woorden

Lessuggesties © Janneke van der Veer

uit:

Gaan langs de mooiste weg
Twaalf bundels jeugdpoëzie voor in de klas

LESSUGGESTIES

De lessuggesties bij deze bundel sluiten aan bij klas 1 en 2 van het voortgezet onderwijs. De opdrachten 1, 4, 6 en 9 hebben betrekking op de gehele bundel. De opdrachten 2, 3, 5, 7 en 8 sluiten aan bij een specifiek gedicht. Voor het uitvoeren van de lessuggesties is een exemplaar van de bundel nodig. Voor opdracht 1 zijn grote vellen papier, verf, kwasten en viltstiften nodig. Informatie over abstracte kunst is te vinden op www.kunstbuitenbinnen.nl/kortvoorkids/modernekunst/figuratiefabstract.

Een afbeelding van *De Schildersboot* van Claude Monet, voor opdracht 3, is te vinden op www.kmm.nl/collection. Op deze website staan ook andere schilderijen uit de collectie van het Kröller-Müller Museum. Voor opdracht 7 zijn kopieën nodig van het gedicht *mooi is* (p. 21). Voor opdracht 9 zijn kopieën nodig van de gedichten *Désiré* (p. 13-17) en *dag* (p. 53).

De meeste opdrachten zullen een les of een groot deel van de les in beslag nemen.

• 1

Laat de bundel *Ik schilder je in woorden* zien. Wat roept de titel op? Er volgt een klassengesprek over schilderen in woorden en in verf. Wat betekent het wanneer je iemand in verf schildert? Wat betekent het als je iemand in woorden schildert? Is er verschil?

Opdracht

Neem iemand in gedachten die je in verf en in woorden zou willen schilderen. Dat kan een van je ouders, grootouders, een broer of zus, vriend of vriendin, buurvrouw of wie dan ook zijn. Maak eerst een schilderij in verf. Dat hoeft geen precies portret te zijn. Je kunt ook abstract, bijvoorbeeld in vlakken of lijnen, schilderen. Maak vervolgens een gedicht over deze persoon en schrijf dit met een viltstift op het schilderij.

Van de schilderijen wordt in het lokaal een tentoonstelling gemaakt. Een aantal schilderijen en gedichten wordt besproken.

Opmerking

Wellicht heeft het begrip 'abstract' enige toelichting nodig.

• 2

Lees het gedicht *spraakgebrek* (p. 8) voor.

spraakgebrek

achteraf weet ik
wat ik had willen zeggen
precies wat ik had moeten doen
grijp ik alle kansen
eindigt ons gesprek
niet in spraakgebrek
als jij weg bent durf ik pas
tegen je te dansen
maak ik fijne grappen
duw de anderen opzij
vind ik eindelijk de woorden
die veel vroeger hoorden
zie ik jou, jij mij

Er volgt een klassengesprek. In dit gedicht is de ik-figuur niet tevreden over de manier waarop een gesprek verlopen is met een 'jij'. Herkennen de leerlingen deze situatie? Hoe kun je zo'n situatie voorkomen?

Opdracht

In het gedicht wordt niets gezegd over de inhoud van het gesprek dat de ik-figuur met de 'jij' heeft gevoerd. Bedenk hoe het gesprek verlopen is. Wat zei de ik-figuur? Wat zei de 'jij'? Schrijf het gesprek uit. Schrijf daarna het gesprek uit dat de ik-figuur had willen voeren. Een aantal van deze gesprekken wordt voorgelezen en besproken.

Extra

Enkele van de opgeschreven gesprekken worden in een rollenspel gespeeld.

• 3

Lees het gedicht *Désiré* (p. 13-17) voor. Er volgt een klassengesprek. Waar gaat het gedicht over? Welke stemming roept het gedicht op? Wat is de letterlijke betekenis van de titel van het gedicht? Past deze titel bij het gedicht? Vertel daarna dat de dichter het gedicht heeft gemaakt in opdracht van het Kröller-Müller Museum bij het schilderij *De Schildersboot* van Claude Monet. Laat een reproductie zien van dit schilderij. Verandert hierdoor de interpretatie van het gedicht?

Laat vervolgens reproducties van andere schilderijen uit de collectie van het Kröller-Müller Museum zien. De klas wordt in vijf groepjes verdeeld. Elk groepje kiest een van de getoonde schilderijen.

Opdracht

Maak met je groepje een werkstuk over het schilderij dat jullie gekozen hebben. Zoek daarbij informatie over de schilder, het schilderij, ander werk van de schilder, et cetera. Ook maakt iedere leerling een gedicht bij het schilderij.

Alternatief

Breng met de klas een bezoek aan het Kröller-Müller Museum. Tijdens dit bezoek kiest iedere leerling een schilderij dat hem aanspreekt. Terug op school schrijft iedere leerling een gedicht naar aanleiding van het gekozen schilderij. De gedichten worden gebundeld tot een boekje.

In plaats van een bezoek aan het museum kun je de leerlingen de hierboven vermelde website van het museum laten bekijken.

• 4

De dichter maakt gebruik van fantasiewoorden, bijvoorbeeld 'spiegelhaar', 'beschilderschrijf' en 'hobbelpaardt' in het gedicht *Désiré* (p. 13-17), 'brandhoutduiven' in *tegenwind* (p. 26) en 'hondleiding' in *westie* (p. 45). Bespreek met de klas wat deze woorden betekenen.

Opdracht

Schrijf een verhaaltje waarin minstens vijf fantasiewoorden voorkomen. Een aantal verhaaltjes wordt voorgelezen. Bespreek welke woorden fantasiewoorden zijn. Schrijf deze op het bord. Wat betekenen de woorden? Klopt de besproken betekenis met de betekenis die de schrijver van het verhaaltje in gedachten heeft?

• 5

De dood is een belangrijk thema in *Ik schilder je in woorden*. Stel dit thema aan de orde in een klassengesprek. Schrijf het woord 'dood' midden op het bord. Welke andere woorden roept het woord 'dood' op? Schrijf ook deze woorden op het bord, om het woord 'dood' heen. Zo ontstaat er een woordveld. Aan de hand daarvan volgt een gesprek over doodgaan. Welke ervaring hebben de leerlingen met de dood? Kennen ze in hun omgeving iemand of een dier die dood is gegaan? Wat betekende dat voor hen? Hebben ze verhalen gelezen waarin iemand doodging? Hebben ze zich door die ervaringen een voorstelling gemaakt van wat doodgaan is? Welke voorstelling?

Lees vervolgens het gedicht *wacht* (p. 35) voor:

wacht

ofschoon de dood onzichtbaar wacht
tot er iemand wil verschijnen
doet hij toch wel iets
wijst je op de kostbaarheid
van wie er blijft en zal verdwijnen
– is de dood het slot
of juist het sleutelgat
is het eind alles of juist niets

Wat roept het gedicht op? Hoe kijkt de dichter tegen de dood aan? Welke vragen heeft hij? Hebben de leerlingen deze vragen ook? Bespreek vervolgens dat de manier waarop er tegen de dood wordt aangekeken per cultuur

verschilt. Vaak liggen hier religieuze opvattingen aan ten grondslag. Verdeel de klas in groepjes.

Opdracht

Zoek informatie over de verschillende manieren waarop je over de dood kunt denken. Sommige mensen geloven dat er leven na de dood is. Anderen denken dat er na de dood 'niets' is. Weer anderen geloven dat je ooit in een ander lichaam terugkeert. Leg daarbij een verband met religieuze opvattingen. Verwerk de gevonden informatie in een collage.

Ieder groepje presenteert de collage aan de klas en geeft een toelichting.

• 6

In de bundel komen vijf gedichten voor over de moeder van de ik-figuur. Lees deze gedichten voor. Bespreek dat de gedichten bij elkaar horen en daarom een cyclus worden genoemd. Zo'n gedichtencyclus kan over elk denkbaar onderwerp gaan.

Verdeel de klas in groepjes van vijf leerlingen.

Opdracht

Kies met je groepje een onderwerp en maak daarover een cyclus van vier gedichten. Bespreek met elkaar wat het deelonderwerp is van elk van de vier gedichten. Vervolgens maken vier leerlingen elk een gedicht. De vijfde leerling maakt bij de gedichten een illustratie en ook een mapje waarin de gedichten bewaard kunnen worden.

• 7

Maak voor alle leerlingen een kopie van het gedicht *mooi is* (p. 21) en deel die uit. De leerlingen lezen het gedicht voor zichzelf. Vraag vervolgens een van de leerlingen om het gedicht voor te lezen. Daarna volgt een klassengesprek. Welke dingen uit de natuur worden door de dichter benoemd? De dichter noemt ook dieren die hij niet gezien heeft en die misschien nog mooier zijn, de roodborst en de quagga. Zijn er dieren die de leerlingen nooit echt gezien hebben maar die in hun fantasie erg mooi zijn?

Bespreek vervolgens de beeldspraak in dit gedicht: 'zeven reigers, grijze lappen/ flodderend als vuilniszakken' en 'een fuut, pyjamajongen/ op haar rug'. Welk effect hebben de gebruikte beelden?

Opdracht

Neem een bestaand dier in gedachten. Maak een gedicht over dit dier en pas daarbij een vorm van beeldspraak toe. Maak er een tekening bij.

• 8

Enkele gedichten verwijzen naar het schrijven van gedichten zelf, waaronder *verstrepen* (p. 48).

Lees dit gedicht voor en bespreek het. Waar gaat het gedicht over? De titel 'verstrepen' is een door de dichter bedacht nieuw woord. Wat betekent dit

woord? Waarom wordt de regel 'hoe maak ik een gat in mijn boot' herhaald? En waarom staan er de tweede keer accenttekens op 'maak'? Welk probleem stelt de dichter aan de orde? Kennen de leerlingen meer woorden die net als 'maken' een dubbele betekenis hebben waardoor verwarring kan ontstaan? Schrijf deze woorden op het bord.

Verdeel de klas in groepjes van vier.

Opdracht

Kies met je groepje een woord dat een dubbele betekenis heeft. Dat kan een van de woorden zijn die op het bord staan, maar je mag ook een ander woord kiezen. Het gaat er om dat het woord meerdere betekenissen heeft. Schrijf die betekenissen op. Bedenk een situatie waarin verwarring ontstaat doordat het door jullie gekozen woord meer dan een betekenis heeft. Maak hiervan een toneelstukje. Alle toneelstukjes worden voor de klas opgevoerd.

• 9

Maak voor alle leerlingen een kopie van de gedichten *Désiré* (p. 13-17) en *dag* (p. 53). Laat de gedichten voorlezen.

Opdracht

Beantwoord op een blaadje de volgende vragen:

- Wat vind je van de drie tekeningen bij het gedicht *Désiré*? Wat vertellen de tekeningen?
- Wat vind je van de tekening bij *dag*? Wat vertelt de tekening?
- Is er een verband tussen de tekeningen bij beide gedichten?
- Is er een verband tussen beide gedichten?

Bespreek jouw antwoorden met die van je buurman/buurvrouw. Verandert hierdoor je mening?

Daarna volgt een klassengesprek over de bevindingen van de leerlingen.